

Marija Stanonik, *Interdisciplinarnost slovstvene folklore*. – Ljubljana: Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Založba ZRC SAZU, 2008. – 465 str.

Monografija *Interdisciplinarnost slovstvene folklore* ene najuglednejših, najmarljivejših in najplodovitejših živečih preučevalcev in preučevalk slovenskih narodopisnih vprašanj, prof. dr. Marije Stanonik, znanstvene svetnice na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU, izhaja iz temeljne predpostavke, da sta avtonomija in samostojnost slovstvene folkloristike teoretično že utemeljeni. Prizadevanje avtorice je v po obsegu izredno obsežnem in bogato dokumentiranem besedilu monografije tako usmerjeno v utemeljevanje polivalentnosti predmeta slovstvene folkloristike kot jasno označene znanosti več strok, ter v poudarjanje možnosti njenega interdisciplinarnega raziskovanja.

Avtorica v monografiji tehtno utemeljuje povezanost slovstvene folkloristike z drugimi vedami. Predmet prvega dela monografije »Okoliščine« so zemljepisni, historiografski in sociološki vidiki (slovenske) slovstvene folklore. Med drugim predstavlja po/krajinska načela diferenciacije v slovstveni folkloristiki bližnjih vedah (umetnostna zgodovina, glasbena folkloristika, etnologija) in pri tistih človekovih dejavnostih, ki so slovstveni folklori sorodne po ustvarjalnosti, in nato pri tistih, ki jo s svojimi sestavinami utemeljujejo (jezikovna diferenciacija, narečja in govori). Razčiščuje tudi vprašanja o razmerju med zgodovino in slovstveno folkloro, pri čemer upošteva zadevno gradivo od začetkov zavestnega zapisovanja slovstvene folklore sredi 19. stoletja do naših dni. Ne zanemarija tudi aktualnega vprašanja kolektivnega spomina in vprašanja interpretacije časa. Ob preučevanju sociološkega vidika slovenske slovstvene folklore kritično ovrednoti poglede uglednega slovenskega etnologa prof. dr. Slavka Kremenška na slovstveno in drugo slovensko folkloristiko in njegovo polemiko predvsem z raziskovalci iz Inštituta za slovensko narodopisje.

V drugem delu monografije z naslovom »Človek« je poudarek na preučevanju antropoloških, psiholoških in terapevtskih vidikov slovstvene folkloristike; v ospredju je, kakor pove že naslov, človek kot posameznik in oseba.

Ta del vsebuje kritična razmišljanja o antropologiji, o slovenski antropološki tradiciji in začetkih kulturne antropologije ter njenem razmerju do kulturologije in slovstvene folklore. Psihološki vidik slovstvene folklore se najprej ustavlja ob preučevanju starejših definicij, da je duhovna kultura sploh in slovstvena folkloro z njo najpomembnejše merilo »narodne identitete«, zlasti ob stereotipu »zrcala narodove duše«. Na podlagi sicer skromnih slovenskih virov od Antona M. Slomška, prek Frana Miklošiča, Janeza Trdine, Karla Štreklja, Ivana Grafenauerja, Milka Matičetovega, Radoslava Hrovatina sledi razdelek o motivacijskem zaledju za nastajanje (slovenske) slovstvene folklore in se ustavi pri globinski psihologiji Carla G. Junga, ki je – kakor pred njim že S. Freud – dajal folklornim arhetipom velik pomen. Terapevtski vidiki slovstvene folklore avtorici niso zgolj namig, temveč tudi izziv za poglobitev v zdravilno funkcijo slovstvene folklore. Meni, da bi bilo za temeljito analizo teh vidikov koristno sodelovanje ustreznih strokovnjakov posamičnih medicinskih strok. Ob tem poudarja, da je v nasprotju s sodobniki, ki so na slovstveno folkloro gledali mitično,

Anton M. Slomšek gledal nanjo z docela vzgojnega vidika, zato je v svojem temeljnem pedagoškem priročniku *Blaže in Nežica v nedeljski šoli* nasprotoval strašljivim zgodbam, ker da škodijo otrokovi duševnosti.

V tretjem delu monografije z naslovom »Nadstvarnost« avtorica preučuje mitološke, religiozno-teološke in umetnostno-zgodovinske vidike slovstvene folkloristike. Prvi slovenski poskusi (Anton T. Linhart) sintetičnih predstavitev slovenske oziroma slovanske mitologije so že iz 18. stoletja. Iz 19. stoletja je od njenih raziskovalcev najtemeljiteje predstavljen do pred nekaj leti zapostavljeni Gregor Krek. Poglavje o teološkem vidiku slovstvene folklore je zasnovano na folkloristični diferenciaciji med naravnim in tehničnim tipom komunikacije. Od tod najprej avtorica iz več izhodišč primerja slovstveno folkloro s Svetim pismom stare in nove zaveze. Temu premisleku sledi empirična analiza razmerja med svetopisemsko snovjo in slovstveno folkloro (zanesljivo slovensko, hrvaško, poljsko; predvidoma pa še nekaterih drugih) slovanskih narodov glede na vanjo uvrščeno omenjeno motiviko in krščansko tradicijo – npr. motiviko svetih bratov Cirila in Metoda, ki povezujeta skoraj vse slovanske narode. Pri umetnostnozgodovinskem vidiku slovstvene folklore avtorica poudarja med drugim ločevanje med »časovnimi umetnostmi«, kamor sodi slovstvena folkloro, in »prostorskimi umetnostmi«, med katere spada likovna folkloro. Med njimi po njenem prepričanju obstaja plodno sožitje, kar se kaže v sistematiki problematike od folklornih pripovedi od likovno zaznamovanih pojavov v naravi, prek drugih razdelkov do povezovanja likovne in slovstvene folklore na panjskih končnicah in naposled do njenega stika celo v fotografiji in v ilustracijah.

Monografijo sklepajo in smiselno zaokrožajo najprej avtoričino sklepno razmišljanje o pomenu domoznanstva ter o povedkah kot izhodišču za domoznansko vzgojo, nato pa še temeljit povzetek v angleškem jeziku in izredno obsežno poglavje o uporabljenih virih (arhivskih, pisemskih, rokopisnih, tipkopisnih ter ustnih, zvočnih posnetkov in zbirke Glasovi) ter literaturi, ki obsega kar 29 strani monografije, od tega 35 bibliografskih enot avtorice.

Prof. dr. Marija Stanonik je hkrati uveljavljena znanstvenica - raziskovalka ter uspešna pedagoška univerzitetna delavka. Obe osnovni področji njenega dela in jasno poudarjena zamisel povezovanja obeh področij njenega delovanja so bili med temeljnimi razlogi za nastanek obsežnega monografije. Avtorici se je po eni strani tako prvič posrečilo izbrano problematiko slovstvene folklore temeljito obdelati na enem mestu. Po drugi strani je v njenem sklepnem razmišljanju o vračanju iz slovenskega današnjega znanstvenega in pedagoškega razmišljanja izrinjenemu pojmu domoznanstva zelo poudarjeno njeno prizadevanje, da bi vse pregledno in temeljito nanizane in preučene interdisciplinarne vidike slovstvene folklore vključili v pedagoški proces. Delo je tako namenjeno študentom slovenistike in slavistike, primerjalne književnosti, etnologije in vseh drugih disciplin, na katere se nanaša tokratna monografija: geografije, zgodovinopisja, sociologije, socialne in kulturne antropologije, psihologije, psihiatrije, teologije, umetnostne zgodovine in pedagogike, in seveda že formiranim raziskovalcem in drugim strokovnjakom s teh področij.

Poglavitni namen monografije *Interdisciplinarnost slovstvene folklore*, ene od najnovejših

tehtnih znanstvenih objav iz njenega izredno bogatega ustvarjalnega opusa, ki konec leta 2009 obsega skoraj 1000 bibliografskih enot, je dvigniti raven slovstvene folkloristike in utrditi zavest o njeni profesionalnosti. Pri tem je avtorica v izjemni meri vključila v besedilo vso zadevno sprejemljivo domačo strokovno literaturo in sorazmerno tudi tuja dognanja z naštetih področij.

Po vsem tem lahko več kot upravičeno poudarimo, da gre pri tej, na tem mestu vse preskopo predstavljeni monografiji, za temeljno, poglobljeno in z izredno tematsko širino zasnovano in oblikovano delo, ki v slovenski slovstveni folkloristiki dobesedno orje ledino. Je dragoceno in nepogrešljivo izhodišče za vsa prihodnja tako znanstveno-raziskovalna kot tudi pedagoška prizadevanja, tako na ožjem omenjenem področju slovstvene folkloristike kakor tudi širše v okvirih etnologije, antropologije in drugih, zlasti humanističnih znanosti.

Andrej Vovko